

Ναυπάκτου Ιεροθέου: Μια πατερική ακτινογραφία της κοινωνίας μας

Μητροπολιτικό Έργο / Ι.Μ. Ναυπάκτου και Αγίου Βλασίου

του Μητροπολίτη Ναυπάκτου και Αγίου Βλασίου Ιεροθέου

Καθημερινά οι ειδήσεις μᾶς μεταφέρουν τά ὅσα ἀρνητικά γεγονότα γίνονται στήν κοινωνία μας, ἐνδοοικογενειακή βία, φόνοι, ἐγκλήματα, σωματικά καί οἰκονομικά, βιασμοί, ἐκβιασμοί, πιέσεις, αὐτοχειρίες, παραβατικότητες κ.ἄ., πού καταθλίβουν τήν ψυχή μας. Καί ὅλοι διερωτῶνται τί φταίει γιά ὅλα αὐτά. Προτείνονται δέ διάφοροι τρόποι ἐντελῶς ἐξωτερικοί καί ἐπιπόλαιοι, σάν νά προσφέρονται ἀσπιρίνες σέ ἕναν καρκινοπαθή. Τέτοια τραγικά γεγονότα δέν ἐπιλύονται μέ ἐξωτερικές ψυχολογικές καί ἠθικές συνταγές, ἀλλά χρήζουν βαθύτερης ἀντιμετώπισης. Τό πρόβλημα εἶναι ὁ ἴδιος ὁ ἄνθρωπος, πού δημιουργήθηκε μέ ὕψηλές προδιαγραφές καί ὅταν αὐτές δέν ἱκανοποιοῦνται, γίνεται ἀνυπόφορος καί κυριολεκτικά ἀποθηριοῦται.

Σκέφθηκα νά γράψω ἕνα ἄρθρο γιά νά παρουσιάσω τήν διδασκαλία τῆς Ἐκκλησίας γιά τό θέμα αὐτό, ἀλλά ἔπειτα θυμήθηκα ὅτι ὑπάρχει μιά ὁμιλία τοῦ ἁγίου Γρηγορίου τοῦ Παλαμᾶ, Ἀρχιεπισκόπου Θεσσαλονίκης, τόν 14ο αἰώνα, ὁ ὁποῖος

άνεπτυξε ποιὰ εἶναι ἡ αἰτία ἀνθρωπίνων καί κοινωνικῶν προβλημάτων καί πῶς ἀντιμετωπίζονται. Πρόκειται γιά ὁμιλία πού ἔκανε στήν Θεσσαλονίκη, κατά τήν ἀνάλυση τῆς περικοπῆς πού ἀναφέρεται στήν θεραπεία τῆς αἱμορροούσης γυναίκας καί τήν ἀνάσταση τῆς θυγατρὸς τοῦ Ἰαείρου (Ζ΄ Κυριακή Λουκᾶ, 8, 41-56). Καί αὐτή ἡ ὁμιλία εἶναι μιὰ πνευματικὴ ἀκτινογραφία τῆς κοινωνίας μας.

Ὁ ἅγιος Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς ξεκινᾷ ἀπὸ τό ὅτι πρέπει νά εὐχαριστοῦμε τόν Θεό καί γιά τίς προηγούμενες σέ ἐμᾶς δωρεές, ἀφοῦ μέ τήν δημιουργία μας εἰσήλαμε σέ ἕναν κόσμο τόν ὁποῖο δημιούργησε πρῶτα ὁ Θεός, καί γιά τίς μεταγενέστερες δωρεές πού μᾶς ἔδωσε μετά τήν γέννησή μας. Συνεχῶς πρέπει νά δοξολογοῦμε τόν Θεό γιά τά δῶρα πού μᾶς δίνει.

Στήν συνέχεια τονίζει ὅτι, δυστυχῶς, παραμελοῦμε τό νά δοξάσουμε τόν Θεό γιά ὅλα αὐτά τά δῶρα πού μᾶς δίνει συνεχῶς. Καί ἐπειδὴ τήν ἡμέρα ἐκείνη πού ἔκανε τήν ὁμιλία αὐτή εἶδε γεμάτο τόν Ἱερό Ναό ἀπὸ Χριστιανούς, σημείωσε, ὄχι γιά νά τοὺς ὀνειδίσει, ἀλλά γιά νά τοὺς συνετίσει, ὅτι τό προηγούμενο χρονικὸ διάστημα ἡ Ἐκκλησία ἦταν ἄδεια ἀπὸ Χριστιανούς, λόγω τοῦ τρύγου. Λέγει:

«Βλέπω, βέβαια, τώρα τήν Ἐκκλησία γεμάτη κόσμο, ἀλλά θυμοῦμαι καί τόν περασμένο καιρό. Διότι ἦταν καιρός τοῦ τρύγου (κι αὐτό δέν τό λέγω τώρα γιά νά σᾶς ὀνειδίσω, ἀλλά γιά νά σᾶς συνετίσω)• ἦταν ὁ καιρός τοῦ τρύγου, καί ἡ Ἐκκλησία τοῦ Θεοῦ εἶχε σοβαρὴ ἔλλειψη τῶν ἐκκλησιαζομένων, πού θά ἐκτελοῦσαν ὕμνους στόν Θεό καί τίς ἐκτενεῖς ἱκεσίες πρὸς αὐτόν. Πραγματικά κοιμοῦνται ὅλη τῆ νύκτα, ἀκόμη καί κατά τίς Κυριακὲς ἐκείνης τῆς περιόδου, οἱ ὁποῖες γι' αὐτό ὀνομάστηκαν ἔτσι ἀπὸ τόν Κύριο, ὥστε ἐγκρατευόμενοι ἀπὸ τίς ἡδονές μας καί ἀπέχοντας ἀπὸ τά βιωτικὰ ἔργα, σχολάζοντας ἀπὸ ὅλα τά βιωτικὰ, νά ἀφιερωνόμαστε στίς ἱκεσίες καί δοξολογίες; Καί ὅμως ἀπὸ μᾶς ἔρχονται οἱ ἐτήσιες καρποφορίες; ὄχι ἀπὸ τόν Θεό;».

Οἱ Χριστιανοί δέν ζοῦσαν σωστά μέσα στήν Ἐκκλησία, ἐνδιαφέρονταν περισσότερο γιά τά ὑλικά ἀγαθά, γιά τήν καρποφορία τῆς γῆς καί δέν ἐκκλησιάζονταν, καί συνεχίζει:

«Ὅταν, λοιπόν, φθάση ὁ καιρός τῆς ἀπολαύσεως καί συλλογῆς τούτων, τότε θά ἔπρεπε ν' αὐξάνουμε τίς δοξολογίες πρὸς αὐτόν. Ἐμεῖς δέ κακῶς καί ἀδίκως ἐνεργώντας ὅπωςδήποτε, τότε τίς μειώνουμε καί τίς παραμελοῦμε περισσότερο. Ἀλλά γιατί τό λέγω αὐτό τώρα; Πολλοί καί πρὶν ἀπὸ τόν τρύγο καί μετά τόν τρύγο δέν σηκώνονται οὔτε γιά τίς ὀρθρινὲς δοξολογίες τῶν Κυριακῶν, μερικοὶ καί ἀπὸ τοὺς ἐδῶ συναγομένους ἀκόμη ἀφιερώνουν περισσότερη προσοχή στίς ὁμιλίες μεταξύ τους παρά στίς ἱκεσίες καί δοξολογίες πρὸς τόν Θεό, οἱ δέ περισσότεροι προσέχουν μᾶλλον στά ψώνια παρά στά λόγια• καί στήν ἀγοραπωλησία μᾶλλον

παρά στην θεόπνευστη Γραφή, κι έτσι τό εύκτήριο γίνεται πωλητήριο και ό οίκος προσευχής, δηλαδή ό οίκος του Θεού, γίνεται οίκος έμπορίου, και βουίζουν γύρω μας κάποιοι σαν κηφήνες, όπως βλέπετε, πού ούτε αυτοί άκούουν ούτε τούς έπιθυμούντας ν' άκούσουν τούς άφήνουν».

Σημειώνει ότι οι Χριστιανοί θεωρούν «χαμένο τον καιρό» πού θά ασχοληθούν σε προσευχή στον Θεό. Άλλά παρατηρεί ότι όποιος παραβλάπτει την «εύσέβεια και την κατά Χριστόν πολιτείαν» και νομίζει άνωφελή την ώρα της προσευχής και την περιφρονεί «και άφοσιώνεται τελείως στα σωματικά έργα, δέν πιστεύει σ' αυτόν πού είπε ότι “χωρίς έμένα δέν μπορείτε να κάμετε τίποτε”, ούτε γνωρίζει ότι ό Κύριος ζωής και θανάτου έχει την έξουσία και της υγείας και της νόσου, και όπως εκείνου θέμα είναι ότι μάς έπλασε, έτσι εκείνου είναι και τό να εύρισκόμαστε στον βίο και να μπορούμε να ενεργούμε και γενικώς να υπάρχουμε».

Στην συνέχεια, άπαντώντας στα έπιχειρήματα μερικών ότι χωρίς να έρχονται στην Έκκλησία και να άφιερώνονται στη προσευχή πού γίνεται «όχι μόνον έκτελούν τά βιωτικά, αλλά πλουτούν και κερδίζουν δόξα και έχουν σωματική υγεία» παρατηρεί, ότι «νοϋς άποστάς του Θεού ή κτηνώδης γίνεται ή δαιμονιώδης», δηλαδή όταν ό νοϋς του άνθρώπου άπομακρύνεται από τον Θεό, τότε γίνεται ή κτηνώδης (συμπεριφέρεται ως κτήνος) ή δαιμονιώδης (συμπεριφέρεται ως διάβολος).

Αυτή είναι ή βασική αίτία των συγχρόνων προβλημάτων, παραβατικών έκδηλώσεων, έγκλημάτων, βιαιοπραγιών και άλλων άντικοινωνικών έκδηλώσεων. Αυτή είναι ή άνάλυση ενός μεγάλου Πατρός της Έκκλησίας. Οι άνθρωποι δέν έκκλησιάζονται, φεύγουν μακριά από τον Θεό, και τότε ή γίνονται σαν τον διάβολο με την ύπερηφάνεια ή σαν τά ζώα με τά πάθη.

Θά ήθελα να καταγράψω όλο τό σκεπτικό του άγίου Γρηγορίου του Παλαμά, πού άκτινοφραφεί την έποχή μας ως άριστος γιατρός. Λέγει:

«Άν για κάθε έργο δέν επικαλούμαστε τον Θεό και δέν έχουμε τή συνεργία του, δίδουμε είσοδο στον πονηρό• και ή τέτοια είσοδος του όχι μόνο άχρειώνει τή διαγωγή μας, αλλά και οδηγεί προς άπαίσιο τέλος• εξαγριώνει έξαιτίας μικρών ζητημάτων και προφάσεων τόσο πολύ έναντίον άλλήλων, ώστε άλλοι μόν να είναι ξαπλωμένοι από επέμβαση συγγενικής μαχαίρας, άλλοι δε να ζούν άφοϋ έλερώθηκαν με αίμα των όμοφύλων ή στη γνώμη και στην ψυχή ή και σ' αυτό τό φονικό χέρι. Διότι νοϋς πού άποστάτησε από τον Θεό ή κτηνώδης γίνεται ή δαιμονιώδης• και άφοϋ άποστάτησε από τούς κανόνες της φύσεως έπιθυμεί τά ξένα και δέν εύρίσκει χορτασμό ή φιλοκέρδειά του• καθιστά τον έαυτό του έκδοτο στις σαρκικές έπιθυμίες και δέν γνωρίζει μέτρο ήδονής. Θέλει να τιμάται από όλους αυτός πού με τά έργα άτιμάζει τον έαυτό του, και θέλει όλους να τον

κολακεύουν και να συμφωνούν και να συμπράττουν με τις γνώμες του, και όταν δεν τό επιτυχάνη αυτό (διότι πώς μπορεί αυτό να γίνη;) γεμίζει άκάθεκτη όργη. Ό θυμός του και ή όρμη κατά τών όμοφύλων όμοιάζει με τοϋ όφεως• και άνθρωποκτόνος γίνεται ό άνθρωπος και όμοιάζει με τόν άνθρωποκτόνο Σατανά αυτός πού δημιουργήθηκε κατ' εικόνα και όμοίωση τοϋ Θεοϋ.

Και όλων αυτών των κακών ένα είναι τό αίτιο, τό ότι άπομακρύναμε τόν νοϋ από τόν φόβο και τήν μνήμη τοϋ Θεοϋ και ότι δώσαμε είσοδο στην συνεργία τοϋ άρχεκάκου έχθροϋ. Εάν δέ πριν από κάθε έργο άσφαλίζουμε τήν ψυχή με τούς πρόσ τόν Θεόν ύμνους και τίς προσευχές, ό αντίπαλος δεν θά έχη θέση μέσα μας. Θα άπομακρυνθή δέ μαζί με αυτόν και όλη ή γύρω του φατρία των κακών• θα κοσμήση τίς ψυχές μας συμμετρία και σωφροσύνη και δικαιοσύνη και πραότης και ταπείνωση, και συνδεόμενοι μεταξύ μας διά τής άγάπης θα ζήσουμε ειρηνική και άστασίαστη ζωή, έχοντας ανάμεσά μας, διά τής συνεχούς συνομιλίας με αυτόν, τόν βασιλέα τής ειρήνης Χριστόν».

Στήν συνέχεια τής όμιλίας του παρουσιάζει τό πώς ή Έκκλησία θεραπεύει αυτήν τήν κτηνώδη και δαιμονιώδη συμπεριφορά των ανθρώπων.

«Γι' αυτό ή Έκκλησία τοϋ Θεοϋ κάθε πρωί πριν από όποιοδήποτε έργο έλκύεται προς τόν έαυτό της διά των ιερών κωδωνοκρουσιών• διότι ή καθημερινή προς τόν Θεό συνομιλία διά προσευχής και ψαλμωδίας και όλες τίς επίθέσεις κατευνάζει και μετασκευάζει και τίς σαρκικές όρέξεις αναστέλλει και τήν τάση προς τήν πλεονεξία άμβλύνει και τόν τύφο καθαιρεί και τόν φθόνο άναιρεί και τόν θυμό παιδαγωγεί και τήν μνησικακία άφανίζει, και παραμερίζοντας από τή μέση τήν πικρία και τήν φιλονικία, παρέχει κάθε ειρήνη και εϋνομία και εϋμάρεια στις πόλεις και στους οίκους, στις ψυχές και στα σώματα, και στους ζώντας σε συζυγία και στους άκολουθοϋντας τόν μοναχικό βίο και γενικώς αυτή είναι έδρα και άσφάλεια όλων των καλών και άποτροπή και λύτρωση κάθε κακίας και δυσχερείας».

Τί μπορεί να προσθήκη κανείς στην Θεόπνευστη αυτή διδασκαλία τοϋ άγίου Γρηγορίου τοϋ Παλαμά; Πρόκειται για μία πνευματική άκτινογραφία τής έποχής μας.

Νομίζω, όπως τό έχει έπισημάνει, τά προβλήματα αυτά δεν είναι άπλώς κοινωνικά, ψυχολογικά, ήθικά, αλλά θεολογικά. Ό άνθρωπος είναι ένα θεολογικό όν, αναζητά τόν Θεό και όταν δεν ίκανοποιή αυτόν τόν πόθο, γίνεται ή κτηνώδης ή δαιμονιώδης. Γι' αυτό πρέπει να ζοϋμε έκκλησιαστικά με κοινή και προσωπική προσευχή, με τήν τήρηση των έντολών τοϋ Θεοϋ, με φιλοθεία και φιλανθρωπία και όχι με τήν φιλαυτία.